

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ

ΚΑΙΣΑΡΙΑΝΗΣ ΒΥΡΩΝΟΣ ΚΑΙ ΥΜΗΤΤΟΥ

Υμηττού 47-51, 161 21 Καισαριανή. Τηλ. 01-7224123 FAX 01-7223584
(Internet) <http://www.imkby.gr> (e-mail) info@imkby.gr

Ἀριθμ. Πρωτ. Φ1/3/264

Ἐν Καισαριανῇ τῇ 27ῃ Μαρτίου 2001

ΕΓΚΥΚΛΙΟΣ 13^η

Πρός
τούς Πανοσιολογιωτάτους καί Αἰδεσιμωτάτους Ἐφημερίους
καί τὰ Ἡγουμενοσυμβούλια τῶν Ἱερῶν Μονῶν
τῆς καθ' ἡμᾶς Ἱερᾶς Μητροπόλεως

Ἀγαπητοί Πατέρες, Ἀδελφοί καί Ἀδελφές,
χαίρετε ἐν Κυρίῳ!

Διανύσαμε μέ τήν χάρι καί τήν ἐνίσχυσι τοῦ Πανα-
γάθου Θεοῦ καί Πατέρα μας τό μέγα πέλαγος τῆς Ἀγίας
καί Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς. Εὐρισκόμεθα ἤδη πρό τῆς
Ἀγίας καί Μεγάλης Ἑβδομάδος κατά τήν ὁποία θά προ-
σκυνήσουμε τό σωτήριο Πάθος καί τήν ἔνδοξην Ἀνάστασι
τοῦ Κυρίου καί Θεοῦ καί Σωτῆρος μας Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Ἡ Μεγάλη Ἑβδομάδα ἀποτελεῖ γιά τήν Ἐκκλησία
μας τήν καρδιά καί τό κέντρο τῆς πνευματικῆς ζωῆς.

Ἡ Ἐκκλησία βιώνει τό Πάθος τοῦ Λυτρωτοῦ καί
Σωτῆρος καί μαρτυρεῖ, ὅτι «παρεδόθη διά τὰ παραπτώ-
ματα ἡμῶν καί ἠγέρθη διά τήν δικαίωσιν ἡμῶν» (Ρωμ. δ'
24).

Σχολιάζει ὁ χρυσορρόας ποταμός τῆς Ἐκκλησίας
στήν τριακοστή ὁμιλία του στήν Γένεσι:

«Μεγάλην δέ καλοῦμεν τήν ἐβδομάδα, οὐκ ἐπειδή πλέον
ἔχει τό μῆκος τῶν ὡρῶν, καί γάρ εἰσιν ἕτεραι πολλῶ μεί-
ζους ὥρας ἔχουσιν· οὐδέ ἐπειδή πλείους ἡμέρας ἔχει, καί
γάρ ὁ αὐτός ἀριθμός καί ταύτη καί ταῖς ἄλλαις πάσαις.
Τίνος οὖν ἕνεκεν μεγάλην ταύτην καλοῦμεν; Ἐπειδή μέγала
τινά καί ἀπόρρητα τυγχάνει τά ὑπάρξαντα ἡμῖν ἐν αὐτῇ
ἀγαθά. Ἐν γάρ ταύτῃ ὁ χρόνιος ἐλύθη πόλεμος, θάνατος
ἐσβέσθη, κατάρα ἀνῆρέθη, τοῦ διαβόλου ἡ τυραννίς κα-
τελύθη, τά σκεύη αὐτοῦ διηρπάγη, Θεοῦ καταλλαγή πρὸς
ἀνθρώπους γέγονεν, οὐρανός βάσιμος γέγονεν, ἄνθρωποι
Ἀγγέλοις συνεμίγησαν, τά διεστῶτα συνήφθη, ὁ φραγμός
περιηρέθη, τό κλεῖθρον ἀνῆρέθη, ὁ τῆς εἰρήνης Θεός εἰρη-
νοποίησε τά ἄνω καί τά ἐπὶ τῆς γῆς. Διά τοῦτο τοίνυν
μεγάλην τήν ἐβδομάδα καλοῦμεν, ἐπειδή τοσοῦτον πλῆθος
δωρεῶν ἡμῖν ἐν αὐτῇ κεχάρισται ὁ Δεσπότης» (ΕΠΕ τ. 3,
σελ. 266).

*** *** *** ***

Οἱ ποιμένες ὀφείλουμε νά βιώσουμε τήν Μεγάλη
Ἑβδομάδα ὡς προσωπική μας πορεία πρὸς τήν Ἀνάστασι,
ἀλλά καί νά βοηθήσουμε τοὺς πιστοὺς νά ἐορτάσουν ἐν Κυ-
ρίῳ καί θεαρέστως τό Πάσχα ἡμῶν.

Πρὸς τοῦτο ἀκούσωμεν τοῦ χρυσορρήμονος, ὁ ὁποῖος
προσδιορίζει τί σημαίνει γιά τόν χριστιανό νά ἐορτάζει ἐν
Κυρίῳ καί θεαρέστως. Γράφει στήν ὁμιλία του, στήν
Μεγάλη Ἑβδομάδα: «Αὕτη γάρ ἀληθὴς ἐορτή, ἐνθα ψυχῶν
σωτηρία, ἐνθα εἰρήνη καί ὁμόνοια» (ΕΠΕ τ. 2 σελ. 12).

Στήν εἰκοστή ὀγδόν ὁμιλία Του στήν Α' πρὸς Κοριν-
θίους Ἐπιστολή τοῦ Ἀποστόλου Παύλου διδάσκει ὅτι:

«Ἐορτὴ γάρ ἀγαθῶν ἔργων ἐστὶν ἐπίδειξις καί ψυχῆς εὐ-
λάβεια καί πολιτείας ἀκρίβεια· κἂν ταῦτα ἔχῃς, διαπαντός
ἐορτάζειν δυνήσῃ καί διαπαντός προσιέναι» (ΕΠΕ τ. 18Α
σελ. 214).

Ζήσατε λοιπόν τά ὑπερφυῆ γεγονότα τῆς σωτηρίας
μας καί γίνετε μάρτυρες τοῦ Σταυροῦ καί τῆς Ἀναστάσεως.

Κηρύξατε, ὅτι στήν Ἐκκλησία ὑπερβαίνονται τὰ ὑπαρξιακά ὅρια τοῦ ἀνθρώπου, ἡ ἁμαρτία καί ὁ θάνατος. «Ἠλευθέρωσε γάρ ἡμᾶς ὁ τοῦ Σωτῆρος ὁ θάνατος» (Πασχάλιος Κατηχητικός Λόγος τοῦ Ἀγ. Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου).

Ἡ λατρευτική ζωή κατά τήν Μεγάλη Ἑβδομάδα συντελεῖ στήν ἀνυψωσί μας καί στήν κατανόησι τοῦ περιεχομένου της. Γι' αὐτό, ἐν συνεχείᾳ καί χάριν τῶν νεωτέρων, παραθέτω μερικές ὁδηγίες πού θά σᾶς βοηθήσουν νά ἀνταποκριθεῖτε στίς ποιμαντικές ἀπαιτήσεις τῶν ἡμερῶν καί στίς πνευματικές ἀνάγκες τῶν πιστῶν.

Α. ΓΕΝΙΚΕΣ ΟΔΗΓΙΕΣ

1. **Ὁ Ἑσωτερικός Διάκοσμος** τῶν ἱερῶν Ναῶν πρέπει νά εἶναι ἀνάλογος πρὸς τό ὅλο πνεῦμα τῆς Μεγάλης Ἑβδομάδος, δηλαδή κατανυκτικός καί πένθιμος.

2. **Τά καλύμματα τῆς Ἀγίας Τραπέζης** νά εἶναι ἀπό τό βράδυ τῆς Κυριακῆς τῶν Βαΐων μέχρι τό πέρας τῶν Μεγάλων Ὁρῶν τῆς Μεγάλης Παρασκευῆς πένθιμα.

3. **Ὁ φωτισμός τῶν Ἱερῶν Ναῶν** κατά τήν διάρκεια τῶν ἑσπερινῶν ἱερῶν Ἀκολουθιῶν, δέον νά εἶναι ὀλιγοστός. Ἀπλετες φωτοχυσίες δέν ταιριάζουν μέ τόν κατανυκτικό χαρακτήρα τῆς Μεγάλης Ἑβδομάδος. Τό ὀλιγοστό καί μελιχρό φῶς, μαζί μέ τό τρεμάμενο φῶς τῶν κανδηλιῶν καί τῶν κεριῶν εἶναι ὅ,τι πρέπει.

4. **Τά Ἐκκλησιαστικά Μέλη** τῶν ἡμερῶν αὐτῶν πρέπει νά ἀποδίδονται ἀπό τούς κ. κ. ἱεροψάλτες μέ προσοχή, σύμφωνα μέ τὰ μουσικά βιβλία καί χωρίς ἔντονους λαρυγγισμούς καί ἐπιδείξεις. Πρόκειται γιά μέλη ἀθάνατα πού δέν πρέπει νά κακοποιοῦνται ἀπό ἀδαεῖς ἱεροψάλτες. Φροντίσατε, λοιπόν, νά μελετήσετε τὰ μέλη αὐτά, ὥστε νά ἀποφύγετε ἀπαράδεκτους αὐτοσχεδιασμούς. Μερικά μέλη π.χ. τό «Ἰδού ὁ Νυμφίος ἔρχεται...», τό «Τόν Νυμφῶνά Σου βλέπω...» κλπ. εἶναι πολύ γνωστά στό ἐκκλησίασμα, καί τά ψάλλει μέ τούς χορούς. Φροντίσατε οἱ ἱεροψάλτες νά συμπορεύεσθε μέ τόν λαό ἀποφεύγοντας μουσικές γραμμές ἄ-

γνωστες. Εἶναι ὁμορφο πρᾶγμα ἡ συμψαλμωδία. Βοηθήσατε τόν λαό μας νά συμμετέχει σ' αὐτή καί μὴν τόν ἀγνοεῖτε. Ἀξίζει μιά καλή μεταχείρησι.

5. Δέν νομίζω ὅτι χρειάζεται νά τονίσω, ὅτι **καμμία βιασύνη** δέν δικαιολογεῖται τήν Μεγάλη Ἑβδομάδα. Κανένα τροπάριο δέν πρέπει νά παραλείψετε χάριν δῆθεν συντομίας. Μερικά ἀπό αὐτά ψάλλονται δῖς. Αὐτό νά τηρηθεῖ. Ὁ κόσμος κρατεῖ βιβλία στά χέρια του καί παρακολουθεῖ τά ψαλλόμενα μέλη. Ἄν παραλείψετε κάτι θά γίνετε ἀντιληπτοί, θά σκανδαλίσετε καί θά ἐπικριθεῖτε. Ἄλλωστε δέν θά κερδίσετε τίποτε. Μία φορά τόν χρόνο ἀκούονται αὐτά. Εἶναι ἁμαρτία κάθε παράλειψις, γιατί δείχνει ἔλλειψι εὐλάβειας. Καί ἀκόμη διάθεσι περιφρονήσεως πρὸς τήν προσευχή. Γιατί κάθε ἱερή Ἀκολουθία εἶναι μία προσευχή. Καί ἡ προσευχή γίνεται μέ φόβο Θεοῦ. Κανονικά κάθε ἱερή Ἀκολουθία Νυμφίου διαρκεῖ 2 ὥρες. Ἡ Ἀκολουθία τῶν Ἀχράντων Παθῶν 4 ὥρες. Συμβουλευθεῖτε τό ἰσχυρόν Ὁρολόγιο Πρόγραμμα τῶν ἱερῶν Ἀκολουθιῶν τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως. Γιά τήν τήρησι ἐπακριδῶς τοῦ ὡραρίου ἐνάρξεως καί λήξεως τῶν ἱερῶν Ἀκολουθιῶν τήν εὐθύνη φέρουν οἱ Προϊστάμενοι τῶν Ἱερῶν Ναῶν, μέ τούς ὁποίους ὀφείλουν νά συνεννοοῦνται οἱ ἱεροψάλτες. Τά μέλη ψάλλονται οὔτε πολύ ἀργά, οὔτε πολύ γρήγορα. Ἡ μεσότης εἶναι εὐπρόσδεκτος.

6. **Τά ἀναγνώσματα** κατὰ τίς ἱερές Ἀκολουθίες εἶναι πολλά καί πρέπει νά διαβάζονται μέ τρόπο πού νά διευκολύνει τήν κατανόησί τους. Τά ἱερά βιβλία, οἱ προφητεῖες, οἱ ψαλμοί, **ὅλα διαβάζονται**. Τόσο οἱ ἱερεῖς ὅσο καί οἱ ἱεροψάλτες, ἐπιβάλλεται νά προσέξουν πολύ στήν καλή καί κατ' ἐννοια ἀπόδοσι τῶν ἱερῶν κειμένων. Ὅπου ὁ ψάλτης δέν ἔχει τίς δυνάμεις γιά μιά σωστή ἀνάγνωσι, ἄς ἀφήσει τό ἔργο αὐτό σέ ἄλλον πού μπορεῖ νά τό ἐπιτελέσει ὀρθά.

7. **Οἱ κ. κ. Ἐκκλησιαστικοί Ἐπίτροποι** καλοῦνται νά συμβουλευθοῦν τόν ἱερέα τους γιά κάθε λεπτομέρεια πού ἔχει σχέσι μέ τήν τήρησι τῆς τάξεως μέσα στόν ἱερό Ναό.

Πολλά ἐξαρτῶνται ἀπό τήν ἔγκαιρο ἐπέμβασί τους καί κυρίως ἀπό τήν πρόβλεψι. Ὁ ἱερεὺς δέν πρέπει νά βγαίνει ἀπό τό Ἅγιο Βῆμα, ντυμένος μάλιστα μέ τά ἱερά Ἄμφια, γιά νά διασχίζει τόν ναό, νά μεταβαίνει στό παγκάρι, νά δίδει ὁδηγίες ἢ νά διορθώνει ἀταξίες. **Αὐτό ἀπαγορεύεται ἀπολύτως.** Τό καθῆκον τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἐπιτρόπων εἶναι νά ἐπιβλέπουν τά παιδιά, νά κατευθύνουν τόν κόσμο μέ εὐγένεια πρὸς τίς θέσεις τους, νά προλαμβάνουν κάθε ἀταξία καί νά ἐπιλαμβάνονται τῆς ἀντιμετωπίσεως κάθε ζητήματος πού δημιουργεῖται. Μέ καλό τρόπο, χωρίς φωνές καί μαλλώματα, χωρίς θυμούς νά προσφέρουν τίς καλές ὑπηρεσίες τους στήν εὐταξία τοῦ ἱεροῦ Ναοῦ.

8. Ἡ ἐξασφάλιςις περισσοτέρων καθισμάτων γιά τίς ἡμέρες αὐτές εἶναι εὐλογος. Ἡ ὀρθοστασία εἶναι γιά τοὺς ἡλικιωμένους σκληρή δοκιμασία. Παρακαλεῖσθε ἐπίσης νά μή διευκολύνετε τίς γυναῖκες νά καταλαμβάνουν τίς θέσεις τῶν ἀνδρῶν, διότι δημιουργοῦνται προβλήματα. Καλό εἶναι οἱ γυναῖκες νά περιορίζονται στό δικό τους κλίτος.

9. Ὅ,τι θέλετε νά πεῖτε στοὺς ἱεροψάλτες, τοὺς ἐπιτρόπους καί τοὺς νεωκόρους φροντίσατε νά τό πεῖτε πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῶν ἱερῶν Ἀκολουθιῶν. Κάνετε ἐγκαίρως τίς συννεοήσεις σας, ὥστε νά ἀποφεύγονται ἄσκοπες κινήσεις, φωνασκίες καί παρατηρήσεις κατά τήν διάρκεια τῆς Ἀκολουθίας.

10. Ἐπαινετῶς ἀρκετοί ἱεροί Ναοί θέτουν σέ κυκλοφορία ὀλίγο πρὸ τῆς Μεγάλης Ἑβδομάδος καί κατ' αὐτή, εἰδικά φυλλάδια μέ τό ὠρολόγιο πρόγραμμα τῶν ἱερῶν Ἀκολουθιῶν καί ὁδηγίες πρὸς τοὺς πιστοὺς. Τό μέτρο τοῦτο πρέπει νά γενικευθεῖ. Δέν κοστίζει πολύ καί ἐξυπηρετεῖ τά μέγιστα τοὺς ἀνθρώπους. Ἄν μάλιστα τό φυλλάδιο περιλαμβάνει καί ἄλλες χρήσιμες ὁδηγίες ἢ καί ἀνακοινώσεις γιά προγραμματισμένες ἐκδηλώσεις τῆς ἐνορίας, γίνεται πιο ἐλκυστικό καί χρήσιμο. Τοῦτο δέον νά διανέμεται ἀπό τό παγκάρι τήν Κυριακή τῶν Βαΐων καί ἐξῆς. Αὐτονόητο βέβαια εἶναι νά τηρεῖται μέ ἀκρίβεια ἡ ἀναγραφομένη ὥρα ἐνάρξεως καί λήξεως τῶν ἱερῶν Ἀκολουθιῶν.

Β. ΕΙΔΙΚΕΣ ΟΔΗΓΙΕΣ

1. Ἀκολουθίες Νυμφίου

α) Στό «Ἐπακοῦσαι σου Κύριος...» πού ἀπαγγέλεται ἀπό τόν ἀναγνώστη **ἀργά καί ἐμμελῶς** -δηλαδή ὅπως ὁ Ἀπόστολος- ὁ ἱερεὺς (**Ἀρχιμανδρίτης καί Πρεσβύτερος**) **μέ μῶβ ἢ μαῦρο ἐπιτραχήλιον καί φαιλόνιον** θυμιᾷ μέ τό «κατζίον» τήν Ἀγία Τράπεζα, τίς εἰκόνες τοῦ Τέμπλου καί τόν λαό. Προπορεύονται αὐτοῦ δύο παιδιά μέ λαμπάδες, πού πρέπει νά γνωρίζουν καλά τήν διαδρομή πού θά ἀκολουθήσουν μέσα στό Ναό, ὥστε νά μή δημιουργεῖται σύγχυσις. Ὁ ἱερεὺς πρέπει νά τά διδάξει πῶς καί ποῦ θά σταθοῦν.

Τό θυμιάτισμα μέ τό «κατζίον» θέλει τέχνη, τήν ὁποία ἐλάχιστοι γνωρίζουν. Ὁ ἱερεὺς κινεῖ ρυθμικά τό «κατζίον» ποιῶν τό σημεῖον τοῦ Σταυροῦ, ἀκούεται τό θρόϊσμα τῶν κωδωνίσκων χωρίς νά ἐνοχλεῖ.

β) Τό ἐσπέρας τῆς Κυριακῆς τῶν Βαΐων γίνεται **ἡ λιτανεὺσις τῆς ἱερᾶς εἰκόνης τοῦ Νυμφίου**, ὡς ἐξῆς: Στήν εἰκόνα τοποθετοῦνται ἀπό ἐνωρίς 3 κεριά πού ἀνάβονται. Μόλις ὁ ψάλτης ἀρχίσει νά ψάλει τό «Ἰδού, ὁ Νυμφίος ἔρχεται...» ὁ ἱερεὺς, μετά φαιλονίου, ἀφοῦ προηγουμένως θυμιάσει τήν ἱερὰ εἰκόνα εὐρισκομένη ἐπὶ τῆς Ἀγίας Τραπέζης, τήν παίρνει στά χέρια του, τήν ἐπιδεικνύει πρὸς τόν λαό, καί προπορευομένων λαμπαδούχων, ἐξαπτερύγων καί τοῦ θυμιατοῦ, ἀρχίζει νά τήν λιτανεύει κινούμενος ἀπό τό κέντρο τῆς Ἀγίας Τραπέζης, πρὸς τὰ δεξιὰ καί γύρω ἀπὸ αὐτή, κατευθύνεται πρὸς τήν βορεινὴ θύρα καί ἐξερχόμενος διασχίζει λιτανευτικά καί ἀργά ὅλο τόν ἱερό Ναό. Ἄν στὸν ἱερό Ναό ὑπηρετοῦν περισσότεροι ἐφημέριοι καί εἶναι παρόντες, αὐτοὶ ἀκολουθοῦν τήν λιτανεία φοροῦντες τὰ ἄμφια, ἀσκεπεῖς, κρατοῦντες ἀναμμένο κερὶ. Ὁ ἱερεὺς μέ τήν εἰκόνα περιέρχεται τόν Ναό καί φθάνοντας στὸν Σολέα τήν ἀποθέτει ἐπὶ τοῦ δισκελίου πού ἔχει ἐν τῷ μεταξύ τοποθετηθεῖ ἐκεῖ. Τήν προσκυνεῖ, ἀφοῦ κάνει 3 μετάνοιες, καί ἀποχωρεῖ στό Ἅγιο Βῆμα.

Τό προσκύνημα τῆς εἰκόνης τοῦ Νυμφίου ἀπὸ τούς

πιστούς θά γίνει μετά τό τέλος τῆς ἱερᾶς Ἀκολουθίας. Ἐντεταλμένοι ἄνδρες θά πρέπει νά φυλάσσουν τίς εἰσόδους τοῦ Σολέα ἐμποδίζοντες τούς πιστούς νά δημιουργήσουν ἀταξία καί ἀκαταστασία. Μετά τήν Ἀκολουθία, τό βράδυ τῆς Κυριακῆς τῶν Βαΐων, τό προσκυνητάρι μέ τήν εἰκόνα τοῦ Νυμφίου πρέπει νά τοποθετηθεῖ στήν οἰκεία θέσι στήν εἴσοδο τοῦ κυρίως Ναοῦ, ὥστε νά προσκυνοῦν οἱ πιστοί χωρίς νά ἐνοχλοῦν. Στούς ἱερούς Ναούς πού θά χοροστατήσουμε σέ ἀκολουθία Νυμφίου, τό προσκυνητάρι μέ τήν εἰκόνα πρέπει νά τοποθετηθεῖ στόν Σολέα γιά νά προσκυνήσουμε στό «Αἰνεῖτε...»

γ) Τό ἱερό εὐαγγέλιο τῶν Ἀκολουθιῶν τῶν Ὁρθριν διαβάζεται ἀπό τήν Ὠραία Πύλη εὐκρινῶς καί μέ ἔννοια. Ἀπαγορεύουμε τήν ψαλτή ἀπόδοσι τοῦ εὐαγγελίου, διαρκούσης τῆς Μεγάλης Ἑβδομάδος. Μόνον τό 12ο εὐαγγέλιο τῆς Μεγάλης Πέμπτης ψάλλεται, καθώς καί τό τέλος τοῦ εὐαγγελίου τῆς Ἀποκαθιλώσεως. Ὡστόσο ἐπίσης τό εὐαγγέλιο τῆς θείας Λειτουργίας τοῦ Μεγάλου Σαββάτου. Ὁ ἱερεὺς ἀναγινώσκων μέ κατάνυξι τό ἱερό εὐαγγέλιο φέρει ἐπιτραχήλιον καί φαιλόνιον. Ὃπου ὑπηρετεῖ διάκονος, αὐτός κατά μέν τίς Ἀκολουθίες τοῦ Νυμφίου ἵσταται δεξιά τοῦ ἱερέως ἀπαγγέλλοντος τό ἱερό εὐαγγέλιο, κατά δέ τίς Προηγιασμένες ἀπαγγέλλει αὐτός τό ἱερό εὐαγγέλιο ἀπό τόν Ἀμβωνα.

δ) Στήν Θ' ὡδή τοῦ Κανόνος ὁ ἱερεὺς ἢ ὁ διάκονος, ὅπου ὑπάρχει, θυμιάζει κανονικά μέ τό σύνηθες θυμιατό.

ε) Στό «Αἰνεῖτε...» τῶν Αἰνων, ὅπου χοροστατεῖ Ἀρχιερεὺς, κατέρχεται ἀπό τόν Θρόνο καί προσκυνεῖ τήν εἰκόνα τοῦ Νυμφίου εὕρισκομένη στόν Σολέα. Πρὸς τοῦτο ἐγκαίρως, καί ἐνῶ ψάλλεται τό «Πᾶσα πνοή...», ἐξέρχεται ἀπό τό Ἅγιο Βῆμα ὁ ἀρχιδιάκονος μέ τρικέρι καί ὁ 6' διάκονος μέ δικέρι καί ἵστανται δεξιά καί ἀριστερά τοῦ Θρόνου. Τό αὐτό πράττουν καί ὅλοι οἱ ἐφημέριοι ποιήσαντες σχῆμα. Μόλις ὁ δεξιὸς ψάλτης τελειώσῃ τό «Πᾶσα πνοή ...» ἀρχίζει ὁ ἀριστερός τό «Αἰνεῖτε...» σέ ἀργό μέλος Ἰακώβου τοῦ Πρωτοψάλτου. Τότε ὁ Ἀρχιε-

ρεύς κατέρχεται ἀργά ἀπό τόν θρόνο καί προπορευομένων τῶν διακόνων κατευθύνεται πρὸς τὴν εἰκόνα τοῦ Νυμφίου καί προσκυνεῖ αὐτὴν κάνοντας τρεῖς μετάνοιες. Τελειώων τὴν προσκύνησι, λαμβάνει τὸ τρικέριο καί ἀρχίζει νὰ εὐλογεῖ τὸν λαό, τοῦ δεξιοῦ ψάλτου ψάλλοντος ἡπίως τὸ «βίς πολλά ἔτη ...». Καί ἐπιστρέφει στὸν θρόνο σχεδὸν ταυτοχρόνως μέ τὸ τέλος τοῦ «Αἰνεῖτε...». Τότε οἱ ἱερεῖς ποιήσαντες σχῆμα, μεταβαίνουν πρὸ τῆς εἰκόνας, ποιοῦν 3 μετανοίας, προσκυνοῦν ἀνά δύο αὐτῶν, ποιοῦν ἄλλας 3 μετανοίας καί ἐρχόμενοι πρὸ τοῦ θρόνου ποιοῦν σχῆμα καί ἀπέρχονται στοῦ Ἁγίου Βῆμα.

ς) Τὰ τροπάρια τῶν Αἰνῶν, τέσσερα τὸν ἀριθμό, ψάλλονται, ὡς ὀρίζει τὸ Τυπικὸ ὅλα χωρὶς περικοπές. Ὅπου πρέπει νὰ λεχθοῦν δύο φορές, νὰ λεχθοῦν.

ς) Θεῖο κήρυγμα δυνατόν νὰ γίνῃ ἀπὸ ἔμπειρο κήρυκα τοῦ θείου λόγου. Τὸ κήρυγμα γίνεται συνήθως μετὰ τὰ «Πληρωτικά» καί πρὸ τῶν Ἀποστίχων. Ἐυνόκτον, ὅτι τὸ κήρυγμα τῶν ἡμερῶν αὐτῶν δεόν νὰ εἶναι ὀλιγόλεπτο, σέ τόνο ἡπιο, χωρὶς ρητορισμούς καί ἔντονες φωνές, ἐποικοδομητικὸ, ἐπίκαιρο καί κατανυκτικόν.

η) Τὸ τροπάριον τῆς «Κασσιανῆς» συνηθίζεται νὰ ἀποδίδεται ἢ σέ βυζαντινὸ ἢ σέ εὐρωπαϊκὸ μέλος ἀπὸ χορωδίες. Καλὸ εἶναι πάντως νὰ γίνουν οἱ δέουσες προετοιμασίες γιὰ μιὰ σωστή ἐμφάνισι.

2. Προηγιασμένες

Τὸ πρωῒ τῆς Μ. Δευτέρας, Μ. Τρίτης καί Μ. Τετάρτης τελοῦνται Προηγιασμένες. Κατ' αὐτές καλὸ εἶναι νὰ κοινωνήσουν μικρὰ παιδιὰ καί ἀσθενεῖς. Πρὸς τοῦτο πρέπει νὰ γίνῃ σχετικὴ ἐνημέρωσι τῶν πιστῶν.

3. Μεγάλη Τετάρτη

α) Τὸ Ἅγιο Εὐχέλαιο τελεῖται κανονικά τὸ ἀπόγευμα τῆς Μεγάλης Τετάρτης τὴν ὠρισμένη ὥρα, ἀπὸ ἓνα ἢ περισσότερους ἱερεῖς ἂν ὑπάρχουν. Καλὸ εἶναι νὰ μὴ παραλείπονται οἱ εὐχές πού διαβάζονται μεταξύ τῶν εὐαγγελίων.

β) Ἡ Ἀκολουθία τοῦ Νυμφίου τό βράδυ τῆς Μ. Τετάρτης θά γίνει κανονικά. Στό «Ὅτε οἱ ἔνδοξοι Μαθηταί...» λιτανεύεται ἡ εἰκόνα τοῦ Μυστικοῦ Δείπνου ἀπαράλλακτα, ὅπως ἡ εἰκόνα τοῦ Νυμφίου τήν Κυριακή τῶν Βαΐων ἐσπέρας.

4. Μεγάλη Πέμπτη

α) Τό πρωῒ τῆς Μ. Πέμπτης τελεῖται ἡ θεία Λειτουργία τοῦ Μεγάλου Βασιλείου μέ ἄμφια λαμπρά, ὄχι πένθιμα. Κατά προτίμησι δέ κόκκινα. Ὅπου ὑπηρετοῦν περισσότεροι τοῦ ἐνός ἐφημέριοι, τελοῦνται δύο θεῖες Λειτουργίες. Τήν ἡμέρα αὐτή, καθώς καί τό Μεγάλο Σάββατο πρωῒ, παρατηρεῖται μεγάλη ἀταξία. Ἔρχονται νά κοινωνήσουν ἄνθρωποι χωρίς ἐπίγνωσι, χωρίς προετοιμασία, χωρίς εὐλάβεια. Κοινωνοῦν καί φεύγουν. Εἶναι λυπηρό. Πότε ἄραγε θά διδαχθεῖ σωστά ὁ λαός μας γιά νά βρεῖ τήν οὐσία τῆς εὐσέβειας καί ὄχι τούς τύπους; Κάποτε ὥστόσο θά ἔπρεπε νά ἐντείνουμε καί ἐμεῖς τήν προσοχή μας, ὥστε νά κατηχήσουμε σωστά τόν λαό μας νά βρεῖ αὐτή τήν οὐσία. Ἄν τό εἶχαμε κάνει πρό πολλοῦ, τό κακό θά εἶχε μετριασθεῖ. Μήπως λοιπόν πρέπει νά ἀρχίσουμε ἔστω καί τώρα;

β) Ἡ Θεία Λειτουργία τελεῖται συνημμένα μέ τόν Ἑσπερινό. Ἡ εἵσοδος γίνεται μέ τό ἱερό εὐαγγέλιο.

γ) Τό μακροσκελές εὐαγγέλιο διαβάζεται.

δ) Ὅσοι τῶν ἱερέων θά ἐτοιμάσουν Ἅγιο Ἄρτο γιά νά κρατηθεῖ στό Ἀρτοφόριο πρέπει νά προσέξουν, ὥστε νά ὁλοκληρωθεῖ τό ἔργο τους μέ εὐλάβεια.

ε) **Στήν Ἀκολουθία τῶν Ἀχράντων Παθῶν** τά ἀντίφωνα ψάλλονται σέ γοργό ρυθμό εἰρμολογικό. Τά εὐαγγέλια διαβάζονται ὅλα ἀπό τήν Ὑραία Πύλη, πλὴν τοῦ τελευταίου πού ψάλλεται. Μετά ἀπό κάθε εὐαγγέλιο ὁ ψάλτης λέγει: «Δόξα τῇ μακροθυμίᾳ Σου Κύριε δόξα σοι». Μόνο μετά τό 12 ο λέγει: «Δόξα Σοι Κύριε δόξα Σοι».

ς) Ἡ ἐξοδος τοῦ ἑσταυρωμένου γίνεται ὡς ἐξῆς:

Μετά τό 6' εὐαγγέλιο ὁ ἱερεὺς μέ ἐπιτραχήλι καί

φαιλόνιον ανάβει 3 κεριά ἐπάνω στό Σταυρό, πού ἔχει μετακινηθεῖ ἤδη ἀπό ἐνωρίς ἀπό τή μόνιμη θέση του, ἔχει ξεσκονισθεῖ καλά καί ἔχει τοποθετηθεῖ ὀρθίος στόν τοῖχο. Λαμβάνει ὕστερα τόν Σταυρό καί τόν τοποθετεῖ ἐμπροσθεν τῆς Ἀγίας Τραπέζης μέ μέτωπο πρὸς τόν λαό. Καθώς οἱ ιεροψάλτες ψάλλουν τά τροπάρια τοῦ οἰκείου Ἀντιφώνου, ὁ ἱερεὺς θυμιᾷ τόν Σταυρό, πού στηρίζεται στήν Ἀγία Τράπεζα ἢ ὑποβαστάζεται ἀπό κάποιο πρόσωπο. Μετά τό θυμίαμα κάνει 3 μετάνοιες καί προσκυνεῖ τόν ἑσταυρωμένο. Ὄταν οἱ ψάλτες ἐτελείωσαν καί τό τελευταῖο τροπάριο τοῦ ἀντιφώνου καί ἐπικρατεῖ ἀπόλυτη σιγή, ὁ ἱερεὺς ἀφήνει ὀλίγα δευτερόλεπτα σιωπῆς νά περάσουν καί ἀρχίζει σιγά-σιγά νά ἀπαγγέλει τόν α' στίχον τοῦ τροπαρίου «Σήμερον κρεμᾶται ἐπὶ ξύλου ...» τρεῖς φορές κρατῶντας χρονική ἀπόστασι τῆς μιᾶς πρὸς τήν ἄλλην. Καλό εἶναι νά συγχρονισθεῖ τήν ὥρα αὕτη καί ὁ κωδωνοκρούστις, ὥστε νά κτυπᾷ τήν καμπάνα πένθιμα στή διάρκεια τῶν διακοπῶν τῆς φωνῆς τοῦ ἱερέως. Λέγοντας ὁ ἱερεὺς γιά τρίτη φορά τό «Σήμερον κρεμᾶται ...» σηκώνει τόν Σταυρό, στρέφεται πρὸς τόν λαό καί τόν ἐπιδεικνύει καί ἀρχίζει τήν λιτάνευσί του, πιγαίνοντας δεξιά καί γύρω-γύρω ἀπό τήν Ἀγία Τράπεζα πρὸς τήν βορεινή θύρα τοῦ Ἀγίου Βήματος. Ἀπαγγέλλει ἀργά-ἀργά καί μέ διακοπές, ὑπολογίζοντας νά ὀλοκληρώσει τήν ἀπαγγελία, ὅταν θά ἔχει διασχίσει ὅλο τόν Ναό καί θά ἔχει φθάσει στόν Σολέα. Προηγοῦνται τοῦ ἱερέως λαμπαδοῦχοι, τά ἐξαπτέρυγα καί τό θυμιατό. Φθάνοντας στόν Σολέα, τοποθετεῖ τόν Σταυρό στήν ἐτοιμασμένη θέσι καί καθώς οἱ ψάλτες ἐπαναλαμβάνουν ψαλτά τό «Σήμερον κρεμᾶται ἐπὶ ξύλου ..» καί φθάσουν στό «Προσκυνοῦμέν Σου τά Πάθη Χριστέ» τότε ὁ ἱερεὺς κάνει σεμνοπρεπῶς 3 μετάνοιες καί προσκυνεῖ τόν ἑσταυρωμένο καί ἀποχωρεῖ μέσα στό Ἅγιον Βῆμα.

ζ) Τό προσκύνημα τοῦ ἑσταυρωμένου πρέπει νά γίνει μετά τό τέλος τῆς Ἀκολουθίας. Πρὸς τοῦτο θά ἐπαναλη-

φθεῖ καί ἐδῶ ὅ,τι ἐλέχθη γιά τό προσκύνημα τῆς εἰκόνας τοῦ Νυμφίου. Δηλαδή ἐντεταλμένοι ἄνδρες θά κρατοῦν τίς θύρες τοῦ Σολέα καί δέν θά ἐπιτρέπουν τήν εἴσοδο σ' αὐτόν γιά προσκύνημα. Ἔτσι θά ὑπάρξει τάξις καί ἡσυχία.

5. Μεγάλη Παρασκευή

α) Ἡ Ἀκολουθία τῶν Ὡρῶν ἀρχίζει στίς 8.00 π. μ. Κάθε Ὡρα διαρκεῖ 0.30'. Τέλος Μ. Ὡρῶν: 10.00 π. μ. Ταυτόχρονα ἑναρξίς Ἑσπερινοῦ Ἀποκαθιλώσεως. Τέλος 12 μ. Κατά τόν Μέγα Ἑσπερνό ἡ Ἀγία Τράπεζα καί οἱ ἱερεῖς φοροῦν ἄμφια λαμπρά, ὅχι πένθιμα. Ἡ Ἐκκλησία δέν πενθεῖ πλέον. Ὁ Κύριος, μετά τό «Τετέλεσται», εἶναι πλέον Νικητής. Εἶναι ὁ Βασιλεὺς τῆς δόξης.

β) Τήν Μεγάλη Παρασκευή εἴθισται ἡ ὁμιλία κατά τήν Ἀποκαθήλωσι νά ἐκφωνεῖται εὐθύς μετά τὰ ἀναγνώσματα τοῦ Ἑσπερινοῦ καί πρό τοῦ Ἀποστόλου. Πρόκειται γιά ὁμιλία, ἡ ὁποία ἐνέχει μέν ἀρκετό συναισθηματικό στοιχεῖο, ὅμως προσφέρει καί στερεά τροφή στούς ἀκούοντας. Τό κήρυγμα λοιπόν τῆς Μεγάλης Παρασκευῆς ἀπαιτεῖ λυρισμό, συγκεκριμένες θέσεις, καί μικρά διάρκεια. Φροντίσατε ὅσοι προτίθεσθε νά ὁμιλήσετε, νά προετοιμασθεῖτε καλά.

γ) Ἡ Ἀκολουθία τοῦ Ἑπιταφίου τελεῖται στούς Ναούς μέ τὰ φῶτα ὅλα ἀναμμένα καί ἄμφια λαμπρά. Ὁ ἱερεὺς καί ὁ διάκονος ἐνδύονται στόν Κανόνα ἅπαντα τήν ἱερατική στολή. Τά ἑγκώμια καλό εἶναι νά τὰ ψάλλει χορωδία παιδιῶν. Στήν ἀρχή κάθε στάσεως, ὁ Ἀρχιερεὺς ἢ ὁ ἱερεὺς θυμιᾷ τόν Ἑπιτάφιο καί τόν λαό, ἐπὶ δέ τό «Ἐρραναν τόν Τάφον» ραντίζει τόν Ἑπιτάφιο καί ὅλο τόν λαό περιερχόμενος τόν ἱερό Ναό.

δ) Μετά τήν περιφορά τοῦ Ἑπιταφίου καί τήν ἐναπόθεσι τοῦ Σώματος ἐπὶ τῆς Ἀγίας Τραπέζης, τοποθετεῖται στό Κουβούκλιο τό ἱερό Εὐαγγέλιο, ὥστε αὐτό νά προσκυνεῖ ὁ λαός.

ε) Τό στόλισμα τοῦ Ἑπιταφίου δέον νά γίνεῖ ἀπό εὐσεβεῖς κυρίες καί δεσποινίδες. Σέ μερικές ἐνορίες αὐτό γίνεται δι' ὅλης τῆς νυκτός τῆς Μεγάλης Πέμπτης πρὸς Μεγάλη Παρασκευή.

στ') 'Ο δίσκος περιάγεται μετά τό δοξαστικό τῶν ἀποστίχων «Σέ Τόν ἀναβαλλόμενον φῶς ὡς ἱμάτιον...» 'Ο ἱερεύς πρό τοῦ «νῦν ἀπολύης...» κάνει σχετική ἀνακοίνωσι, ὥστε οἱ συνεργάτες του κατά τήν ἀπαγγελία τοῦ τρισαγίου καί τήν ψαλμωδία τῶν Ἀπολυτικίων νά ὀλοκληρώσουν τό ἔργο τους.

6. Μέγα Σάββατο

α) Κατ' αὐτό τελοῦνται δύο θεῖες Λειτουργίες πρός ἐξυπηρετήσι τῶν πιστῶν ὅπως καί τήν Μεγάλη Πέμπτη.

β) Κατά τό «Ἀνάστα ὁ Θεός» κρούονται χαρμόсуна οἱ κώδωνες.

7. ΑΝΑΣΤΑΣΙΣ

α) Κροῦσις κωδῶνων στίς 11 μ.μ. Ἐναρξίς Ἀκολουθίας Μεσονυκτικοῦ μέ τά Φῶτα σβησμένα. Στίς 11.30' μ. μ. ἀρχίζουν οἱ ψάλτες νά ψάλλουν μέσα στό Ἱερό τό «Ἰδού σκοτία καί πρωΐ...». Στίς 11.40 μ.μ. ὁ Ἱερεύς ψάλλει τό «Δεῦτε λάβετε φῶς...» πού ἐπαναλαμβάνουν καί οἱ χοροί τῶν ψαλτῶν. 'Ο ἱερεύς ἀπό τῆς Ὑραίας Πύλης προσφέρει τήν λαμπάδα του στούς πιστούς γιά νά ἀνάψουν τίς δικές τους. Τό Ἅγιο Φῶς ὁ ἱερεύς τό λαμβάνει ἀπό τήν ἀκοίμητη κανδήλα πού καίει πίσω ἀπό τήν Ἁγία Τράπεζα. Στά 20 λεπτά πού μεσολαβοῦν μέχρι τῆς 12ης μεσονυκτίου, ὁ ἱερεύς ἐπὶ κεφαλῆς πομπῆς κατευθύνεται πρός τήν ἐξέδρα, πού εἶναι στημένη στό προαύλιο τοῦ Ναοῦ. Προπορεύονται λαμπαδοῦχοι, ἑξαπτέρυγα, τό λάβαρο τῆς Ἀναστάσεως, ἡ εἰκόνα Της κλπ. Ἐπὶ τῆς ἐξέδρας διαβάζεται τό εὐαγγέλιο καί τό Ἀναστάσιμο μήνυμά μας καί στίς 12 ἀκριβῶς ὁ Ἱερεύς ἀπαγγέλλει τό «Δόξα τῇ ἁγίᾳ καί ὁμοουσίῳ...» καί ψάλλει τό «Χριστός Ἀνέστη...».

β) 'Ο δίσκος περιάγεται ἀπό τούς συνεργάτες τῆς ἐνορίας ἐγκαίρως, εὐθύς ἅμα τῇ ἐξόδῳ τῆς ἱερατικῆς πομπῆς πρός τήν ἐξέδρα.

γ) Ἀπό τή Μεγάλη Παρασκευή νά ὑποδείξετε στούς πιστούς νά παραμείνουν στήν ἀναστάσιμη θεία Λειτουργία.

γία τοῦ Μεγάλου Σαββάτου βράδυ, ὑποσχόμενοι ταυτόχρονα ὅτι θά τελειώσετε τήν 2.00 πρωϊνή. Νά τηρήσετε δέ τήν ὑπόσχεσί σας. Ὅλα θά λεχθοῦν ἅπαξ καί σύντομα.

Συνεννοηθῆτε μέ τούς ψάλτες σας γιά τήν τήρησι τοῦ κάτωθι χρονοδιαγράμματος:

12 Μεσονυκτίου: Ἀκολουθία Ἀνάστασεως

12-12.45' πρωϊνή: Ὁ Ὁρθρος. Ὁ Κανών ἀρχίζει νά ψάλεται ἤδη ἀπό τήν ἐξέδρα καί καθώς ἡ πομπή ἐπιστρέφει στόν Ναό. Τούς εἰρμούς δέν ἐπαναλαμβάνουμε.

12.45 - 2.00 : Ἡ Θεία Λειτουργία

8. Η ΑΓΑΠΗ

Τήν Κυριακή τοῦ Πάσχα στίς 11.00 π. μ. θά τελεσθεῖ στόν Μητροπολιτικό ἱερό Ναό τοῦ Ἀγίου Νικολάου Καισαριανῆς, ὁ Ἑσπερινός τῆς Ἀγάπης. Ἡ ἐνδυσις τῶν κληρικῶν πού θά λάβουν μέρος θά γίνεῖ στόν ἱερό Ναό, οἱ ὅποιοι πρέπει νά ἀφιχθοῦν μέχρι τίς 10.30 π.μ. Στούς ἐνοριακούς Ναούς ὁ Ἑσπερινός τῆς Ἀγάπης θά γίνεῖ τό ἀπόγευμα τήν ὠρισμένη ὥρα.

*** **

Ἀγαπιτοί μου Ἀδελφοί καί Ἀδελφές,

Σᾶς εὐχομαι καλή δύναμι καί ὁ Κύριος νά μᾶς στηρίξει στήν πίστι, στό καθῆκον καί στήν ἀποστολή μας. Στίς οἰκογένειές σας χαρίζω τήν ἀγάπη καί τίς εὐχές μου. Καλή Ἀνάστασι καί Χρόνια Πολλά.

Μετά πατρικῶν εὐχῶν

Ο ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ